

*Approaches in Teaching
Подходи в преподаването*

БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 20-ТЕ И 30-ТЕ ГОДИНИ НА ХХ ВЕК – ИСТОРИЯ В КАРИКАТУРИ. РЕЗУЛТАТИ ОТ ДИАГНОСТИЧЕН ЕКСПЕРИМЕНТ

Мария Николова

138. СОУ „Проф. Васил Златарски“ – София

Резюме. Статията съдържа резултати от диагностичен работен лист, апробиран сред ученици от VI клас, като един от инструментите на приложена цялостна технология за развиване на умения за работа с изображения в обучението по история и цивилизация. Резултатите от диагностичното проучване констатира висока степен на усвоено теоретично знание за политическата история на Третото българско царство през 30-те години на ХХ век. Висока степен на приложение на знанията и уменията си учениците показват и при разпознаване, разбиране и прилагане на исторически понятия, както и при разпознаване на идеи и платформи на управление. Учениците умеят да изразяват отношение и позиция по исторически проблеми, но изпитват затруднения при аргументиране на изразеното лично становище посредством разпознаване и тълкуване на съдържащите се в исторически изображения знаци и символи. Данните от изследването показват също, че обучаващите се нямат развити умения да предлагат варианти за решаване на казуси. С висока трудност за учениците се оказват онези задачи в работата с изображения, в които трябва да се проследява и обяснява причинно-следствена връзка в историческите събития и явления, особено при сравняване на два или повече нагледни източника. Най-голямо постижение на учениците в VI клас след приложената технология за работа с изображения в часовете по история и цивилизация е развитото у всички от участвалите в експеримента умение да съставят интерпретативни текстове по зададени опорни въпроси.

Keywords: history, technology of working with historical imaging, historical skills

Публикацията проследява констатирани резултати на ученици от VI клас в 138. СОУ „Проф. Васил Златарски“ – София, през учебната 2013/2014 година след приложение на технология за развиване на умения за работа с изображения в обучението по история и цивилизация. Данните са част от проведеното диагностично проучване с **обхват**, включващ 40 ученици от две паралелки – от 1 до 20 номер, без да се взимат под внимание полът и успехът им по предмета история и цивилизация до времето на провеждане на експеримента. **Целта**

на разработката е да изпробва ефективността на технология за развиване на умения за работа с изображения в обучението по история и цивилизация в VI клас посредством развиване на специфични умения за разпознаване на видове изображения и описание на съдържащите се в тях елементи, тълкуване и разбиране на тези елементи, приложение на придобитите умения чрез съставяне на кратки текстове, сравнение на два или повече източника, проследяване и обясняване на исторически явления и процеси, представяне на различни идеи и гледни точки и изразяване на отношение, осъзнаване на значимостта на събития. Неин **предмет** е способността на учениците да решават задачи, свързани с разпознаване, разбиране и прилагане на компетенции при работа с изображения в процеса на обучение по история и цивилизация. Използван **инструмент на диагностичното проучване** е работен лист с тема „Избирателна система в периода 1918 – 1944“, посветен на политическата система в България между двете световни войни – раздробеност на партийната система, недоволство от нейната нефункционалност, и преврата от 1934 г., последван от авторитарния режим на цар Борис III (**приложение**).

Критериите за оценка в педагогическото изследване са изработени на базата на държавно-образователните изисквания по история и цивилизация (ДОИ), защото очакваните резултати в ДОИ и учебните програми по история са формулирани и подредени така, че да служат за критерии за оценяване (МОН, Нормативни актове).

Критериите са степенувани според таксономията на Блум (Бижков, Краевски, 2002: 309), която дефинира следните когнитивни равнища:

- **Разпознаване** на базата на придобито **знание**.
- **Разбиране**.
- **Приложение**.

Показателите (подкритерии) към всеки критерий са групирани в три групи:

- **Знания**.
- **Умения**.
- **Отношение**.

Проверката на **оценъчните умения (отношение)** установява степента на усвояване на афективните цели отново по таксономията на Блум – възприемане, реагиране, определяне на ценността, характеристика (Бижков, Краевски, 2002: 309).

При диагностичното отчитане на степента на приложение на критериите е използвана следната скала:

- **Висока** степен на приложение – **81 % – 100%**.
- **Много добра** степен на приложение – **61 % – 80 %**.
- **Добра** степен на приложение – **41 % – 60 %**.
- **Средна** степен на приложение – **21 % – 40 %**.

– **Ниска** степен на приложение – **0 % – 20 %**.

Изображенията, които са използвани в работния лист, са карикатури от именити български художници – Райко Алексиев, Александър Добринов, Илия Бешков и Борис Ангелушев. Видът на изображенията е нов за работа за учениците в VI клас, като те са запознати само теоретично с неговите характеристики.

Първата задача в работния лист отразява деформациите в партийно-политическата система в България до ср. на 30-те години на XX век. Учениците трябва да установят тези деформации (злоупотреба с избиращо право, популизъм, неработеща парламентарна система) и да предложат варианти за тяхното решение. **Втората задача** показва как българите през 30-те и 40-те години на века са подхождали към решаването на проблемите с неработещата демократична парламентарна система – налагане на надпартийна система, последвана от мажоритарна избираща такава и недемократичен авторитарен режим на монарха. Учениците трябва да направят кратка характеристика на авторитарния режим на Борис III и да изразят своя позиция за него като възможен вариант за премахване на недостатъците на парламентарната система до налагането на режима.

Задачите от заключителния работен лист са свързани със следните очаквани резултати към стандартите от Учебната програма за VI клас:

От ядро „Фундаментите на съвременния свят“

– Познава основните права и задължения на българските граждани съгласно Търновската конституция.

– Представа ролята на българския владетел в модерна България. Свързва личности с исторически събития и процеси.

– Различава видовете власти и дава примери с институции, които ги характеризират.

– Разпознава по зададени белези и правилно употребява основни исторически понятия.

От ядро „Човекът в историята“

– Различава конструктивни от деструктивни идеи и политически проекти.

От ядро „Източници на историята“

– Разпознава и различава видове исторически източници.

– Извлича информация от изображения.

– Различава факти от аргументи и оценки.

– Съпоставя данни от различни исторически източници и открива противоречия или съвпадения при описание на едни и същи събития.

– Съставя кратки писмени текстове с помощта на съпътстващи въпроси.

– Формулира собствени въпроси върху исторически проблеми и аргументира отговори.

Очаквани резултати по тема „Българската държавност до ср.на | XX век“

– Разбира ролята на институциите в демократичното общество, предимствата на общественото съгласие, отговорността на управленските елити.

– Характеризира и оценява политически програми и действия, политически личности и обществени дейци.

Критериите и показателите, приложени към диагностирането на степента на владеене на умения за работа с изображения, покриват когнитивните равнища и афективните цели в обучението по история – **разпознаване, разбиране, приложение, отношение**. Резултатите могат да се видят в Таблица 1. Те показват доминиращо **висока** и **много добра** степен на приложение на отделните показатели по критерии. **Добра степен** на приложение е констатирана само при два показателя към критерия **Прилагане при работа с изображения** (таблица 2).

Диагностичното изследване констатира висока степен на разпознаване на исторически факти. Резултатът потвърждава усвоен на високо ниво теоретичен материал за факти от политическата история на Третото българско царство през 30-те години на XX век. Само двама от диагностицираните общо 40 ученици не са разпознали чрез изображенията основни характеристики на наложения от цар Борис III авторитарен режим. В мнозинството си (31 ученици) са подходили към изясняване на взаимовръзката Деветнадесетомайски преврат – авторитарен режим на монарха, като са отбелязали двете събития като самостоятелни. Седем ученици са слели резултатите от двете събития в едно общо събитие – въвеждане на нова система на управление чрез премахване на партиите (надпартийно управление), което са обозначили като въвеждане на авторитарен режим.

Висока степен на приложение учениците показват при разпознаване, разбиране и прилагане на исторически понятия. От изследването прави впечатление, че в най-висока степен е усвоено понятието народовластие. Разпознаването, разбирането и прилагането на това понятие показва, че учениците познават основополагащ демократичен принцип в Търновската конституция, на базата на която юридически е изградено Третото българско царство. Високата степен на познаване и прилагане на понятията авторитарен режим и видове власти и тяхното разделение доказва горното твърдение, защото тези две понятия могат да бъдат разбрани само на базата на знания за демократична парламентарна система. Известна слабост по показателя „исторически понятия“ диагностичното изследване отбелязва при разпознаването, разбирането и прилагането от учениците на понятията за вида на избирателната система – въвеждане на мажоритарна избирателна система при липса на партии.

Диагностичното изследване не констатира неразпознаване на личността на цар Борис III като историческата фигура, поела изцяло от ср. на 30-те години

на XX век управлението на България. При изясняване на предпоставките за налагане на недемократичен авторитарен режим редица ученици развиват интерпретативния си текст още от периода на гражданския конфликт през 20-те години на века, поради което в техните текстове са отбелязани също имената на историческите личности Александър Стамболийски и Александър Цанков. Голям е броят и на онези ученици, които при отбелязване на Деветнадесетомайския преврат от 1934 г. отбелязват и името на неговия организатор и водач – министър-председателя Кимон Георгиев.

Констатираната степен на приложение на показателите „разпознава и тълкува (разбира) знаци и символи“ е много добра. Най-нисък резултат като дадени верни отговори отбелязва разбирането и тълкуването на портрета на цар Фердинанд в карикатурата на Илия Бешков, под чийто одобрителен поглед цар Борис III „открадва“ Търновската конституция. Неразбирането на този символ показва, че учениците не установяват историческа връзка между наложения от цар Фердинанд личен режим в началото на XX век, който са изучавали, и същия недемократичен подход, който прилага неговият син цар Борис III в управлението на България от ср. на 30-те години на XX век. Останалите знаци и символи са „разчетени“ от над 50 % от учениците, особено онези, които дават по-ясно информация за неработещата парламентарна система и за наложения в отговор на нея авторитарен режим.

Висока степен на приложение е констатирана при разпознаване от учениците на идеи и платформи на управление и развитие. В диагностичния работен лист са заложили като показатели за проверка две такива – премахване на многопартийната система и налагане на надпартийна такава, и установяване на авторитарен режим от цар Борис III. Резултатите констатира висока теоретична подготовка на учениците по тези теми, като отчетливо се установява неразбиране на историческия факт, че въвеждането на надпартиен режим е дело на установената след Деветнадесетомайския преврат власт, като цар Борис III само запазва това решение, правейки го характеристика на своя авторитарен режим. Грешката на учениците е, че отбелязват тази промяна единствено като решение на царя.

Само двама ученици не са разпознали вида на изображенията, приложени за работа в диагностичния инструмент.

Степента на приложение на хронология на историческите събития, за които ни „разказват“ изображенията, е много добра. Учениците, които са датирали събитията, не са допуснали грешки. По този показател причината за много добрия резултат е, че учениците не са счели за нужно да датират историческите факти, тъй като от темата на работния лист се подразбира на кой исторически период са посветени изображенията и поставените към тях задачи. Част от онези ученици, които са отбелязали историческата хронология на събитията, са посочили периода най-общо – до началото на Втората световна война.

Диагностичното изследване констатира висока степен на приложение на показателите, свързани с афективните цели на обучението по история – изразяване на отношение. В мнозинството си учениците изразяват отрицателно отношение към злоупотребата с парламентарните права, заложили в Търновската конституция, популизма и празните обещания на политиците с единствената цел да дойдат на власт. Същевременно те отбелязват, че наложеният от цар Борис III авторитарен режим не е демократичен и също е в противоречие с Търновската конституция, която практически не се спазва. Тук е мястото да отбележа, че нито един ученик в писмената си разработка не е изпълнил една от задачите, поставени в работния лист – да направи предложения за премахване на недостатъците и нарушенията на Търновската конституция. В този смисъл, дори и да обозначават авторитарния режим на монарха като недемократичен, след като не предлагат алтернативи, можем да направим извод, че учениците го приемат като такава на неработещия демократичен парламентаризъм. Още повече, че голям брой от обучаващите се са посочили в текстовете си, че в периода на авторитаризма България става първа стопанска сила на Балканите – по-скоро като постижение за национална гордост, отколкото като цялостното одобрение на режима на царя.

Интерес будят резултатите по показателите „обяснява причини“ (много добра степен на приложение), „обяснява резултати“ (висока степен на приложение), „извлича информация от исторически документи“ (много добра степен на приложение) и „обосновава становище“ (много добра степен на приложение). Тези показатели са свързани помежду си и дават възможност да се види в цялост до каква степен учениците разбират причинно-следствените връзки в историческите явления, съдържащи се в използваните в работния лист изображения, и да ги формулират, обобщят и обосноват като становище. От резултатите прави впечатление, че при тълкуване на символите в изображенията учениците не са извлекли в дълбочина причините за партийно-политическата криза в ср. на 30-те години на XX век, довели до въвеждането на надпартиен авторитарен режим. Тези причини не са обобщени в обосновано становище. Въпреки тази установена от диагностичното изследване слабост в работата все пак степента на приложение на знанията и уменията на обучаващите се в VI клас по тези показатели е много добра. В същото време по показателя „обяснява резултати от исторически събития и явления“ степента на приложение на знанията и уменията е отлична. Изводът, който може да се направи от този резултат, е, че като цяло учениците са разпознали и разбрали идейните внушения на изображенията в работния лист и на базата на своите теоретични знания са показали високо постижение по този показател.

В тясна връзка с горните изводи са резултатите (добра степен на приложение) на два от показателите за прилагане на знания и умения – „проследява и обяснява исторически явления и процеси“ и „сравнява два или повече ис-

торически източника“. Тези показатели проследяват уменията на учениците, след като са разпознали и разтълкували символиката в изображенията, тяхното идейно съдържание, причинно-следствената връзка, която проследяват, чрез тяхното сравнение да изложат разсъжденията си в писмен вид в интерпретативните текстове, т.е. да направят цялостно обобщение. Резултатите от изследването показват, че това изискване се оказва с най-висока степен на трудност за учениците.

За най-голямо постижение от приложената технология за работа с изображения в обучението по история и цивилизация в VI клас смятам развитото у учениците умение да съставят интерпретативни текстове по зададени опорни въпроси. Това умение е развивано у учениците чрез системна работа в продължение на две учебни години (V и VI клас) и резултатът – покриване на показателя от всички ученици, до голяма степен беше очакван от преподавателя.

Съотнасянето на резултатите към заложените показатели към критерия за оценка **Разпознаване при работа с изображения** разкрива, че учениците най-добре се справят с разпознаване на историческите личности, като трябва да се посочи, че заложената като показател личност беше само една – цар Борис III, което до голяма степен обяснява защо всички ученици са разпознали неговата фигура. С високи като степен на приложение са резултатите и при другите показатели. Много добра е степента на приложение при разпознаване на знаците и символите в изображенията, но като се има предвид сложността на алегоричния език на карикатурите, както и препращането чрез някои символи (портрета на цар Фердинанд) по-назад в миналото, резултатът от 70.83 % е доста висок.

Резултатите от заложените показатели към критерия за оценка **Разбиране при работа с изображения** показват, че учениците имат развити на високо ниво умения за работа със специфични исторически понятия, задълбочени теоретични знания за резултатите от случили се исторически събития и изразяване на отношение към тези събития. Трудност по този критерий за оценка учениците изпитват при установяване на причинно-следствената връзка в историческия процес, представена в изображенията, и изразяване на обоснована позиция по него. Този извод се подкрепя от много добрия резултат за степента на приложение на показателя „извлича информация от исторически документи“ – **77.5 %**, и много добрата степен на приложение на показателя „обосновава становище“ – **65 %**. Тези данни посочват необходимостта от допълнителна работа за развиване на умения за синтезиране и анализ на историческа информация чрез сравнение на различни исторически източници на знания.

Горният извод се потвърждава и при съотнасяне на резултатите към заложените показатели към критерия за оценка **Прилагане при работа с изображения**.

От тях прави впечатление добрата степен на приложение на показателите „проеждава и обяснява исторически явления и процеси“ – 55 %, и „сравнява два или повече исторически източника“ – 57.5 %. По този критерий най-висока е степента на приложение на показателя „съставя кратки текстове“ – 100 % (таблица 3).

Резултатите от работния лист констатира висока степен на приложение на критериите за оценка **Разпознаване при работа с изображения** и много добра степен на приложение на критериите **Разбиране при работа с изображения** и **Прилагане при работа с изображения**. Като цяло, резултатите показват покриване на държавните образователни изисквания и изискванията, заложенни в Учебната програма по история и цивилизация за VI клас.

ПРИЛОЖЕНИЕ

ДИАГНОСТИЧЕН РАБОТЕН ЛИСТ

Тема: Избирателна система в периода 1918 – 1944 година

Ключов въпрос: Как работи избирателната система в България в периода 1918 – 1944 година?

Док. 1

- А) Райко Алексиев, „С дявола шега не бива“, С. 1991, стр. 40
- Б) Райко Алексиев, „С дявола шега не бива“, С. 1991, стр. 73
- В) Александър Добринов, в. „Българан“, бр. 34, 1919

А)

Б)

В)

Задачи:

Проучете карикатурите и отбележете:

1. Какви недостатъци и нарушения на Търновската конституция констатира-
рате?
2. Как според Вас могат да бъдат премахнати тези нарушения?

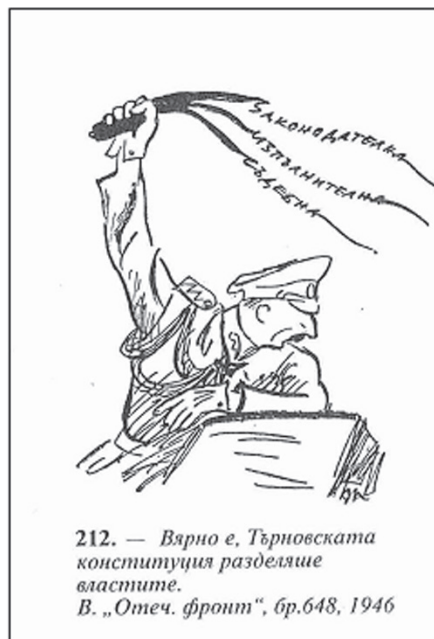
Док. 2

А) Илия Бешков, „Илия Бешков“, С. 1994, стр. 155

Б) Атанас Стойков, „Борис Ангелушев“, С. 2003, стр. 123

А)

Б)

Задачи:

Проучете карикатурите и отбележете:

1. Кое събитие от българската междувоенна история пресъздават карика-
турите? Датирайте го.
2. Направете кратка характеристика на посочения от Вас исторически пе-
риод.
3. Извършена ли е промяна на избирателната система през този период?
4. Промяната решава ли посочените от Вас в задачите към док. 1 недоста-
тъци? Как оценявате тази промяна?

5. Смятате ли, че карикатурата е подходящо изображение за представяне на политическа история? Аргументирайте отговора си.

Таблицы

Таблица 1. Резултати по критерии и показатели от работния лист

Критерии		
Разпознаване при работа с изображения		
Показатели	Резултати	
Знания	исторически факти	69 правилни отговора от общо 80 отговора на 40 ученици – Деветнадесетомайски преврат от 1934 г. – 31 правилни отговора; – налагане на авторитарен режим от цар Борис III – 38 правилни отговора.
	исторически понятия	201 правилни отговора от общо 240 отговора на 40 ученици – избиращо право (народовластие) – 38 правилни отговора; – популизъм/демагогия – 35 правилни отговора; – надпартийна/безпартийна система – 29 правилни отговора; – мажоритарна избираща система – 28 правилни отговора; – авторитарен режим – 37 правилни отговора; – видове власти (законодателна, изпълнителна, съдебна) – 34 правилни отговора.
	исторически личности	40 правилни отговора от общо 40 отговора на 40 ученици – цар Борис III – 40 правилни отговора.
	знаци и символи	170 правилни отговора от общо 240 отговора на 40 ученици – марионетка/кукла на конци – 29 правилни отговора; – обещанията от политиците дъжд – 25 правилни отговора; – избиращи бюлетини – 37 правилни отговора; – открадването на конституцията от цар Борис III – 36 правилни отговора; – портрет на цар Фердинанд – 12 правилни отговора; – камшик, сливащ законодателната, изпълнителната и съдебната власт – 31 правилни отговора.
	идеи	69 правилни отговора от общо 80 отговора на 40 ученици – налагане на надпартиен/безпартиен режим – 31 правилни отговора ; – налагане на авторитарен режим – 38 правилни отговора.
	изображения, като вид и съдържание	38 правилни отговора от общо 40 отговора на 40 ученици – карикатури – 38 правилни отговора.

Умения	прилага хронология	31 правилни отговора от общо 40 отговора на 40 ученици – Деветнадесетомайски преврат и налагане на авторитарен режим – 31 правилни отговора.
Отношение	дефинира морални ценности и осъзнава значимостта на събитията с историческа и национална стойност	34 правилни отговора от общо 40 отговора на 40 ученици
Разбиране при работа с изображения		
Показатели		Резултати
Знания	обяснява понятия	201 правилни отговора от общо 240 отговора на 40 ученици – избирателно право (народовластие) – 38 правилни отговора; – популизъм/демагогия – 35 правилни отговора; – надпартийна/безпартийна система – 29 правилни отговора; – мажоритарна избирателна система – 28 правилни отговора; – авторитарен режим – 37 правилни отговора; – видове власти (законодателна, изпълнителна, съдебна) – 34 правилни отговора.
	обяснява причини	27 правилни отговора от общо 40 отговора на 40 ученици – за партийно-политическата криза в ср. на 30-те години на XX век и налагането на безпартиен авторитарен режим – 27 правилни отговора.
	обяснява резултати	38 правилни отговора от общо 40 отговора на 40 ученици – от Деветнадесетомайския преврат и наложения от цар Борис III авторитарен режим – 38 правилни отговора.
Умения	извлича информация от исторически документи	155 правилни отговора от общо 200 отговора на 40 ученици Установена връзка изображение – историческо събитие/факт/явление нарушен принцип на народовластие – 30 правилни отговора; – популизъм/демагогия – 22 правилни отговора; – неработеща парламентарна система – 34 правилни отговора; – налагане на недемократичен авторитарен режим – 35 правилни отговора; – сливане на трите власти – 34 правилни отговора.
	тълкува знаци и символи в исторически източници	170 правилни отговора от общо 240 отговора на 40 ученици – марионетка/кукла на конци – 29 правилни отговора; – обещаният от политиките дъжд – 25 правилни отговора; – избирателни бюлетини – 37 правилни отговора; – открадването на конституцията от цар Борис III – 36 правилни отговора; – портрет на цар Фердинанд – 12 правилни отговора; – камшик, сливащ законодателната, изпълнителната и съдебната власт – 31 правилни отговора.
	обосновава становище	26 правилни отговора от общо 40 отговора на 40 ученици – изразява позиция и я аргументира (идейната взаимовръзка между изображенията) – 26 правилни отговора.

Отношение	изразява отношение	65 правилни отговора от общо 80 отговора на 40 ученици – за партийно-политическата система до Деветнадесетомайския преврат – 31 правилни отговора; – за наложения авторитарен режим – 34 правилни отговора.
Прилагане при работа с изображения		
Показатели		Резултати
Знания	прилага исторически понятия	201 правилни отговора от общо 240 отговора на 40 ученици – избирателно право (народовластие) – 38 правилни отговора; – популизъм/демагогия – 35 правилни отговора; – надпартийна / безпартийна система – 29 правилни отговора; – мажоритарна избирателна система – 28 правилни отговора; – авторитарен режим – 37 правилни отговора; – видове власти (законодателна, изпълнителна, съдебна) – 34 правилни отговора.
	проследява и обяснява исторически явления и процеси	22 правилни отговора от общо 40 отговора на 40 ученици – проследява причинно-следствената връзка, представена чрез изображенията: неработеща демократична политическа система – гражданско недоволство – преврат – недемократичен авторитарен режим – 22 правилни отговора.
Умения	сравнява два или повече исторически източника	23 правилни отговора от общо 40 отговора на 40 ученици
	съставя кратки текстове	40 правилни отговора от общо 40 отговора на 40 ученици

Таблица 2. Относителна честота и степен на приложение на резултатите по показатели от работния лист

Критерии			
Разпознаване при работа с изображения			
Показатели		Относителна честота	Степен на приложение
Знания	исторически факти	86.25 %	Висока
	исторически понятия	83.75 %	Висока
	исторически личности	100 %	Висока
	знаци и символи	70.83 %	Много добра
	идеи	86.25 %	Висока
Умения	изображения, като вид и съдържание	95 %	Висока
Умения	прилага хронология	77.5 %	Много добра
Отношение	дефинира морални ценности и осъзнава значимостта на събитията с историческа и национална стойност	85 %	Висока

Разбиране при работа с изображения			
Показатели		Относителна честота	Степен на приложение
Знания	обяснява понятия	83.75 %	Висока
	обяснява причини	67.5 %	Много добра
	обяснява резултати	95 %	Висока
Умения	извлича информация от исторически документи	77.5 %	Много добра
	тълкува знаци и символи в исторически източници	70.83 %	Много добра
	обосновава становище	65 %	Много добра
Отношение	изразява отношение	81.25 %	Висока
Прилагане при работа с изображения			
Показатели		Относителна честота	Степен на приложение
Знания	прилага исторически понятия	83.75 %	Висока
	проследява и обяснява исторически явления и процеси	55 %	Добра
Умения	сравнява два или повече исторически източника	57.5 %	Добра
	съставя кратки текстове	100 %	Висока

Таблица 3. Относителна честота на резултатите и степен на приложение по критерии от работния лист

Критерии	Относителна честота	Степен на приложение
Разпознаване при работа с изображения	81.5 %	Висока
Разбиране при работа с изображения	77.5 %	Много добра
Прилагане при работа с изображения	79.44 %	Много добра

ЛИТЕРАТУРА

Бижков, Г., Краевски, В. (2002). *Методология и методи на педагогическите изследвания*. София.

Министерство на образованието, младежта и науката. Нормативни актове. www.minedu.government.bg.

REFERENCES

Bizhkov, G., Kraevski, V. (2002). *Metodologija i metodina pedagogichesките izsledvaniya*. Sofia.

Ministerstvo na obrazovaniето, mladezhata i naukata. Normativni aktove. vww.minedu.government.bg.

BULGARIA IN THE TWENTIES AND THIRTIES OF THE 20TH CENTURY – HISTORY IN CARTOONS. RESULTS OF A DIAGNOSTIC EXPERIMENT

Abstract. The article presents the conclusions from a diagnostic experiment aimed at developing skills in working with cartoons in history classes in 6th grade. The result of one of the didactic tools - historical worksheet, reveal that students are well aware of the political history of Bulgaria during the 30s of the 20th century. They are able to express their attitude and position on historical problems, but they feel difficulties to justify a personal opinion expressed by recognizing and interpreting the information contained in images and symbols. The survey data also show the students' inability to offer options for solving cases. Students experience difficulties in those work tasks with cartoons that require explanation of the causes and consequences of historical events, especially when comparing two or more visual sources. The experiment shows that the greatest achievement of the students is the advanced ability of writing interpretive texts using specific support issues.

✉ **Mrs. Maria Nikolova**

138. „Prof. Vassil Zlatarski“ School

3 – 5, Alfred Nobel Str.

1574 Sofia, Bulgaria

E-mail: newance@abv.bg